

Zagadnienia z Wiedzy o społeczeństwie, drugi rok

TREŚCI PROGRAMOWE

Zalecany podręcznik: *Przewodnik młodego obywatela*, wydawnictwo Centrum Edukacji Obywatelskiej

Dział A. Społeczeństwo

1. W społeczeństwie, czyli między ludźmi: więzi społeczne, wspólnota, społeczeństwo-
2. Pod czujnym okiem: normy społeczne (zwyczaje i obyczaje, prawo, normy moralne)
3. Ja, czyli kto? powstawanie tożsamości jednostki
4. W społeczeństwie, czyli w grupach społecznych: grupy nieformalne i formalne jako grupy odniesienia, grupy pierwotne; subkultury młodzieżowe
5. W społeczeństwie, czyli na scenie: role społeczne i socjalizacja, solidarność grupowa, konformizm, współdziałanie, interesy grupowe
6. Legitymacje i składki: grupy formalne, grupy zadaniowe, procesy instytucjonalizacji biurokratyzacji i oligarchizacji w grupach formalnych
7. Konflikt? Można z tym żyć: .rodzaje konfliktów i sposoby ich rozwiązywania (negocjacje, procedury podejmowania decyzji)
8. Społeczeństwo tworzone przez obywateli: społeczeństwo obywatelskie i jego instytucje (stowarzyszenia, grupy interesów), rola wymiany opinii i środków masowego przekazu w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego
9. W społeczeństwie, czyli wśród ludzi sobie nierównych: struktura i stratyfikacja społeczna, nierówności społeczne i ich wymiary, podziały klasowe, ruchliwość społeczna i drogi indywidualnego awansu
10. Naród a społeczeństwo: naród jako wspólnota historyczna, mniejszości narodowe, patriotyzm, nacjonalizm
11. W społeczeństwie, czyli wśród ludzi, którzy muszą ze sobą współdziałać: zaufanie jako podstawa współpracy w społeczeństwie, stereotypy a współdziałanie, cnoty społeczne (lojalność, odwaga cywilna, tolerancja)
12. W Polsce, czyli w uboższej części bogatego kontynentu: transformacja społeczeństwa polskiego po 1989 r., specyfika społeczeństwa polskiego na tle społeczeństw europejskich, główne problemy zmieniającego się społeczeństwa polskiego

Dział B. Polityka

1. Polityka jako podejmowanie wiążących decyzji w społeczeństwie oraz zjawisko społeczne; dlaczego nie można uciec od polityki, polityka jako proces
2. Państwo jako polityczna organizacja społeczeństwa: okoliczności powstania i funkcje nowożytnego państwa, suwerenność państwa, skuteczność a legitymizacja państwa
3. Państwo a obywatel w państwie demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym: sfera publiczna i sfera prywatna, rola reguł prawa, rządy prawa, konstytucje i konstytucjonalizm

4. Demokracji jest wiele: korzenie demokracji, różne modele demokracji, zasada podziału władz, demokracja reprezentacyjna i bezpośrednia (instytucje demokracji bezpośredniej: referendum, ludowa inicjatywa ustawodawcza), wybory i ordynacje wyborcze
5. Partie polityczne . pomost między obywatelem a władzą: funkcje partii politycznych w demokracji, partie polityczne a grupy nacisku, systemy partyjne i ich wpływ na różne modele demokracji
6. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym: funkcje władzy ustawodawczej, organizacja pracy parlamentu, mandat poselski, wpływ systemu partyjnego na znaczenie parlamentu we współczesnych demokracjach
7. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym: funkcje władzy wykonawczej, głowa państwa a rząd
8. Ustrój polityczny III RP: ewolucja ładu konstytucyjnego po 1989 r., kompetencje Sejmu i Senatu, organizacja pracy izb, kompetencje Prezydenta RP, premier i Rada Ministrów, powoływanie rządu, główne zasady ordynacji wyborczej i ich wpływ na system partyjny
9. Administracja publiczna i samorząd: administracja jako część władzy wykonawczej, specyfika administracji samorządowej (konstytucyjna ochrona samodzielności), znaczenie aktywności obywateli i ich tożsamości lokalnych dla demokracji, decentralizacja, zasada pomocniczości, państwa unitarne i federacje, administracja i samorząd terytorialny w III RP
10. Stosunki państwo- Kościół we współczesnej demokracji: miejsce wspólnot religijnych w społeczeństwie pluralistycznym, różne modele stosunków państwo- Kościół
11. Współczesna myśl polityczna i jej wpływ na demokracje: liberalizm, konserwatyzm, chrześcijańska demokracja, socjalizm i socjaldemokracja, nowe ruchy polityczne i ich ideologie, podział lewica. prawica a podziały ideologiczne
12. Zagrożenia dla demokracji: korupcja, apatia społeczna i brak kontroli nad elitami politycznymi, populizm, niewydolność aparatu państwowego

Dział C. Prawo

1. Co to jest prawo? Normy prawne a normy obyczajowe i normy moralne; sankcja jako cecha normy, prawo stanowione a prawo zwyczajowe, prawo precedensowe, norma a przepis prawa; funkcje prawa
2. Rodzaje prawa: prawo cywilne i jego podstawowe zasady, prawo karne i jego podstawowe zasady, prawo administracyjne i jego podstawowe zasady, prawo pracy, prawo międzynarodowe publiczne i prywatne; cechy dobrego prawa
3. System prawny RP: hierarchia ważności aktów prawnych, konstytucja jako podstawa systemu prawnego, rodzaje aktów prawnych i ich hierarchia ważności, tworzenie prawa w Polsce (procedura ustawodawcza), umowy międzynarodowe jako część porządku prawnego RP a suwerenność państwa; wyszukiwanie i rozumienie przepisów prawa
4. Prawa człowieka: dokumenty mówiące o prawach człowieka, procedury egzekwowania praw człowieka (krajowe i międzynarodowe systemy ochrony praw człowieka, rola organizacji pozarządowych w ochronie praw człowieka), rodzaje praw człowieka (prawa obywatelskie, prawa polityczne, prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne), prawa człowieka a Kościół, Rzecznik Praw Obywatelskich i jego rola w krajowym systemie ochrony praw człowieka, prawa dziecka, Rzecznik Praw Dziecka

5. Idziemy do sądu: Sąd Najwyższy, jego rola i kompetencje, system sądownictwa powszechnego . rodzaje sądów i ich kompetencje, hierarchia sądów i zasada instancyjności, strony postępowania sądowego, odpowiedzialność prawna nieletnich
6. Trybunał Konstytucyjny i jego rola w ochronie praworządności, obywatelska skarga konstytucyjna
7. Postępowanie administracyjne: decyzja a postanowienie w postępowaniu administracyjnym, procedura odwoławcza w postępowaniu administracyjnym, Naczelny Sąd Administracyjny
8. Policja jako organ ochrony porządku publicznego: kompetencje policji, kto ma prawo zatrzymać, a kto legitymować

Dział D. Polska, Europa, .Świat

1. Stosunki międzynarodowe, ich uczestnicy i reguły: państwa narodowe i zmiany w zakresie ich suwerenności na przełomie XX i XXI w., wzrost znaczenia organizacji międzynarodowych i prawa międzynarodowego
2. Upadek zimnowojennego porządku międzynarodowego jako początek nowych zjawisk w stosunkach międzynarodowych: koniec ładu bipolarnego, powstanie nowych państw, wzrost tendencji integracyjnych w Europie, wzrost znaczenia tożsamości kulturowych, etnicznych i narodowych w stosunkach międzynarodowych oraz ich wpływ na powstawanie nowych pól konfliktów międzynarodowych, terroryzm
3. Integracja europejska . jakościowo nowe zjawisko w stosunkach międzynarodowych: od współpracy do integracji europejskiej, prawo wspólnotowe, filary Unii Europejskiej, perspektywy pogłębienia i rozszerzenia integracji europejskiej
4. Instytucje i mechanizmy podejmowania decyzji w Unii Europejskiej
5. NATO . główny system ochrony bezpieczeństwa na świecie: istota NATO jako sojuszu obronnego, zmiana roli NATO po 1989 r., instytucje i mechanizmy podejmowania decyzji w NATO, Polska w NATO
6. Powszechne i regionalne systemy zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa na świecie: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Organizacje Państw Afrykańskich
7. Polska polityka zagraniczna po 1989 r.: pojęcie polskiej racji stanu, dążenie Polski do integracji z instytucjami euroatlantyckimi, współpraca wyszehradzka, polska polityka wschodnia